

ПРОВІДНІ ВИКЛАДАЧІ КНУБА (ВИБРАНІ БІОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ)*

ВЕРБИЦЬКИЙ Олександр Матвійович (27.IX.1875, Севастополь – 9.XI.1958, Київ) – професор (1919), провідний викладач (1930-1950), завідувач кафедри архітектурного проектування (1932-1933), архітектор, автор споруд-пам'яників української архітектури, інженер, живописець, вніс вагомий вклад в формування київської архітектурної школи XX ст. Дійсний член Академії архітектури УРСР (з 1945 р.).

Людина високої культури, всебічних знань, рідкісного таланту. Був одним з ініціаторів створення Українського (Київського) архітектурного інституту (1918 р.). Протягом 40 років викладав на архітектурних факультетах Києва: у КХІ (1919-1924, 1950-1958) та КІБІ (1930-1950). Від початку діяльності архітектурного факультету КІБІ О.М. Вербицький переведений в новоутворений вуз на кафедру архітектурного проектування, стає наступником її першого керівника В.М. Рикова. Викладав архітектурне проектування на старших курсах, керував та консулював дипломні проекти. До Олександра Матвійовича, як згадують його колишні студенти, звертались обов'язково як до незаперечного авторитету, навіть додатково до консультацій у власних керівників. О.М. Вербицький – виток і основа факультету, вчитель покоління викладачів, талановитих зодчих І.А. Грабовського, Й.Ю. Каракіса, О.Я. Хорхота, В.І. Єжова, А.Я. Косенко, інш.

Сам Олександр Матвійович закінчив 1898 р. Петербурзький інститут цивільних інженерів (мав золоті і срібні медалі за курсові проекти), його ім'я, як кращого з кращих було винесене на мармурову Дошку пошани. Творча діяльність пов'язана переважно з Києвом. Як будівничий з кін. 90-х XIX ст. працює при зведенні КПП, Київської Опери. "Центрист у творчому пошуку модерну поч. XX ст. на Україні... він в рівній мірі протистоїть нігілізму функціоналізму і традиціоналізму необароко" (В.В. Чепелик). Пошук на ниві історичних стилізацій перших самостійних творів (класицизм, сецесія) має впевнено-раціоналістичну спрямованість (конструктивно-функціональну обґрунтованість планування, пластики, декору), що зрештою виплється у цілісний особисто-персональний стиль раціонального модерну, що синтезує окремі положення необароко і модернізуючу, раціоналізуючу направленість конструктивізму. Саме О.М. Вербицького було запрошено до журі конкурсу на повоєнну відбудову Хрещатика.

Основні роботи (всі реалізовані): вокзали в містах Ковель (1907), Сарни (поч. XX ст.), Київ (1929-1932, перлина української архітектури перш. пол. XX ст. - барокові тріумфальні ворота до барокового міста), міські залізничні каси в Києві (1910-1912), житлові прибуткові будинки в Києві (поч. XX ст.), Держбанк (1901-1904, у співавт.), дитбудинки в Черкасах (1916), цукрозавод на ст. Верхнячка (1909-1910), гімназія в Ковелі, будинки-комуни для села.

Автор статті "Кілька слів про архітектора-художника В.А. Фельдмана" (1938),

Творчий доробок зодчого програмно вивчається нині в Університеті в курсах Історії української архітектури та Історії сучасної (радянської) архітектури.

* Матеріали підготували: О.О. ГОРБИК (стор. 102-110, 112-119, 120-122, 123-125), Т.М. ЛАДАН (стор. 110-112 (Каракіс), 119-120 (Холостенко), 122-123 (Чернишов).

Опубліковані матеріали про нього: Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В.Кудрицького).— К., 1992.— С.110; Мистецтво.України: енциклопедія: в 5 т. (реколегія А.В.Кудрицький та ін.).— Т.1.— К., 1995.— С.303; Чепелик В.В. Професор, архітектор О.М.Вербицький // За будівельні кадри.— 1965.— №25; Чепелик В.В. Мастер рационалистического модерна // Строительство и Архитектура.— 1975.— №9; Кохан С.В., Кілеско С.К. Вербицький — архітектор і педагог.— К., 1966.

ГІЛЯРОВ Сергій Олексійович (1887, Москва — 8.XI.1946, Київ) — вчений-мистецтвознавець, професор (1929, звання затверджене ВАК 1940 р.), провідний викладач кафедри архітектурного проектування (1934-1946), лектор з курсів "Історія мистецтв" та "Історії архітектури", вчений секретар (від 1923), замісник директора по науковій частині (1925-1941), директор Музею західного мистецтва при Академії наук України (1941-1943), член Спілки радянських художників. Репресований у 1945 р.

Закінчив Київський університет у 1912 р. (відділ історії мистецтв, на який перейшов після навчання на природознавчому та історико-філологічному факультетах). В часі навчання найвагомим, вірогідно, в становленні вченого, був вплив батька, викладача університету, відомого історика філософії, професора, академіка ВУАН О.М. Гілярова (1856-1938). Залишений при університеті стипендіатом для підготовки до професорського звання (науковий керівник — видатний український архітектуро- та мистецтвознавець проф. Г.Г. Павлуцький), водночас викладає в кількох київських приватних гімназіях (логіку, педагогіку, психологію). Від 1915 р. — асистент, викладач (до 1923 р.) в університеті, 1917-1924 рр. викладає історію мистецтв в Київському археологічному інституті, у 1930-1934 рр. — в інституті кінематографії, читає лекції в КХІ та КІБІ. В 1917-1921 рр., при Університеті, організатор і головуючий "Общества исследования искусств" де публічні доповіді мали вчені союзного рівня Ф.І. Шміт (мистецтвознавець-візантолог), Д.В. Айналов, Екунєв, професор В.М. Зуммер, академік, професор КХІ Ф.Л. Ернст, професори М.П. Алексєєв, С.С. Макульський, Н.А. Грабар (згодом професор Страсбурзького університету).

Співпрацюючи в Музеї західного мистецтва мав ряд наукових розвідок: С.О. Гіляровим "відкриті" твори старих майстрів, зокрема "Адам і Єва" Л. Кранха*, що стало подією загальноєвропейського масштабу. Згодом цей твір, разом з багатьма кращими експонатами музею, підпав під вилучення для "експорту через Госторг", яке за власним визнанням вченого він "у міру сил саботував". Поза тим він мав дуже негативне ставлення до руйнацій пам'яток київської архітектурної старовини 1933-1935 рр., хоча виступати проти цих заходів митець "тоді не мав за можливе". За радянської влади вченим велась робота (розпочата можливо до війни і вірогідно продовжена в повоєнний час) по підготовці "підручника для художніх вузів "Перебудова традиційних буржуазних і формалістичних підходів до основних питань історії мистецтва", який мав вийти у видавництві "Мистецтво".

В часі владарювання у Києві Денікіна дослідник публікується в газетах і журналах "Объединение", "Голос мысли"; у 1917-1919 рр. (доба Центральної

* Знайдену в Троїцькій церкві на Великій Васильківській вулиці у Києві в червні 1927 р. картину Федір Ернст запропонував оглянути С.О. Гілярову, який і атрибутував її — див.: С. Білокінь. Федір Ернест // Пам'ятники України.— 1985.— №2.— С.32.

Ради, Гетьманату, військового комунізму Муравйова) за запрошенням Г.Г. Павлуцького завідує відділом в Міністерстві справ освітніх. В часі німецької окупації Києва 1941-1943 рр. публікує в газеті “Нове українське слово”¹ матеріали, присвячені київським архітекторам німецького походження (І.Г. Шедель, К.Ф. Шинкель), німецькому малярству (Адольф Менцель), некролог І.В. Моргілевському (де відкрито засуджує руйнацію київських соборів більшовиками), скрупульозно розробляє план теми “Мистецтво в Києві за перехідний період”, що охоплювала 10-ті рр ХХ ст. – 1941 р., і була чи не першою спробою критично розглянути досвід передреволюційних, революційних і пост-революційних радянських здобутків і втрат в царині мистецтва і мистецтвознавства. Заарештований вперше 1933 р., вдруге і остаточно 1945 р. (помер в тюремній лікарні).

Як викладач мав ряд технічних новацій, зокрема введення слайдових демонстрацій, на фоні винятково ґрунтовних та цікавих лекцій.

Опубліковані матеріали про нього: Мистецтво України: біографічний довідник. За ред. А.В. Кудрицького.— К.: Укр. енцикл., 1997.— С.150; Ткачук М. Філософія світла і радості: Олексій Гіляров.— К., 1997.

ГУСЄВ Микола Олександрович (27.5.1916, Київ – 21.1.1987, Київ) - канд. архіт. (1952), професор (1978), декан архіт. ф-ту КІБІ (1951-1957), завідувач кафедри архітектурного проектування (1957-1975), Член Президії науково-методичної ради Мінвузу СРСР, член Правління СА СРСР, голова секції СА УРСР з вищої освіти, член Художньої ради Залізничного р-ну Києва, Лауреат премії Ленінського комсомолу (1980).

Закінчивши в 1939 р. з відзнакою архітектурний факультет КІБІ, тоді ж вступив до аспірантури вузу, в час війни перебування на фронті перемажав досвідом проектної роботи в організаціях Куйбишева, де було місце евакуації КІБІ. Поновлений в аспірантурі 1944 р., і протягом 1946-1986 рр. – безперервна викладацька та суспільна робота в КІБІ, де М.О. Гусєв – викладач з архітектурного проектування, керівник дипломних робіт, лектор курсу “Архітектура суспільних споруд”. Для творчої діяльності характерне намагання закласти теоретичні засади створення комфортних умов навчання у вузах і впровадити їх в практику; для педагогічної діяльності – намагання зв’язати учбовий процес з реальним проектуванням і будівництвом.

Підготував кількох кандидатів архітектури (серед них В.З. Ткаленко, О.В. Лесика).

Відомі проектні роботи (всі реалізовані): генеральний план спортивно-оздоровлюючого табору КІБІ в Обухівському р-ні (1956), літній театр (там само, 1958), житловий будинок для професорсько-викладацького складу в Києві (1968-1971, в співавторстві з В.З.Ткаленко), стадіон та спорт. корпус КІБІ (1964-1972), генплан перспективного розвитку КІБІ (1965-1980), інтер’єр і меблі читального

¹ редагований К.Ф.Штепа, який, як ректор, у листопаді 1941 р. знову залучив С.О. Гілярова до викладання у Київському Університеті позаштатним професором по кафедрі Загальної історії.

залу та актового залу КІБІ (1964), знавець проектування вищих учбових закладів, теоретик нарисної геометрії.

Теоретичі праці: кандидатська дисертація “Театральные производственные цехи (принципы архитектурно-планировочного решения)” (1952), “Пособие по отмывке архитектурных чертежей” (в співавт. з В.Є. Михайленко, 1957р.), “Перспективные проекции” (частина учбового посібника “Курс начертательной геометрии”, 1958), редактор учбового посібника “История архитектуры” (авторський колектив: О.О. Тіц, В.Д. Білогуб та інш., Х, 1965), стаття “Жизнь и деятельность проф. С.М. Колотова” // Вопросы теории изображений. К., 1972.

ДАМІЛОВСЬКИЙ Микола Олександрович (31.XII.1880, с. Козацьке, теп. Чернігівська обл. – 21.III.1942, Київ) – професор (1939), завідувач кафедри архітектурних конструкцій (будівельного мистецтва), викладач, дослідник, видатний архітектор українського стилю, майстер житла та інженерних споруд, знавець тонкощів використання конструкцій та матеріалів, винахідник в галузі нарисної геометрії (“лінійка Даміловського” для побудови архітектурної перспективи, - інструментарій київської архітектурної школи 1930-1990-х рр., “іменний меморіальний знак зодчому”). Один із засновників вітчизняної архітектурної освіти: в складі ініціативної групи створення у 1918 р. Українського (Київського) архітектурного інституту, був заступником його першого керівника Д.Дяченка. Викладав в КПІ (з 1911 р.), Київськ. Архіт. Інст. (1920-1930-ті рр.), КХІ (керував у 1930-х кафедрою інженерно-технічних дисциплін), КІБІ (1930-1940). Входив до складу Товариства українських архітекторів (ТУА, з 1918 р.), членами якого, за дослідженнями В.В.Чепелика, були майбутні викладачі КІБІ, професори: О.М. Вербицький, Д.М. Дяченко, С.М. Колотов, В.Г. Кричевський, І.В. Моргілевський.

Вихідець з народу (походив з родини священника) початкову освіту здобув освіту в сільській школі і реальному училищі, у 1909 р. закінчив Інститут цивільних інженерів у Петербурзі (в часі навчання прилучався як практикант до будівництва Полтавського земства В.Г. Кричевського). З 1913 р. керує будівництвом Всеросійської виставки у Києві, будує за своїми і чужими проектам ряд об'єктів, співпрацює з Управлінням залізниці (в 1915-1918 рр. в Харкові), у 1918 р. стає старшим архітектором Департаменту нового будівництва Міністерства шляхів України, будує ряд приналежних залізниці споруд.

Для творчого пошуку характерні роботи в стилі українського архітектурного модерну в галузі цивільного і промислового будівництва (Київська міська очисна каналізаційна станція (1914); насосні станції в Кривому Розі (1927); білоцерківський водогін (1928); раціоналістичне планування та модернізований класицизм деталей в галузі житлової дореволюційної міської архітектури (два доходні багатоповерхові будинки в центрі Києва), роботи в напрямі народного українського стилю з елементами бароко (типові суспільні і житлові будови для селян в співавторстві з Д.Дяченком (1929): невеликі 2-кімнатні будинки з новими типологічними елементами кухні, ванної-пральні, туалету, спальні; з влаштуванням сухих підлог за рахунок конструктивного новаторства – дренажу основ; з орієнтацією в архітектурі для села на “традиційний екстер'єр”, тобто форми українського народного стилю).

Публікації М.О. Даміловського відносяться до періоду викладацької роботи в КІБі і засвідчують інтерес митця до питань, які стануть актуальними в повоєнний час. В теоретичному плані Даміловський власне передбачив і спрогнозував звернення радянської архітектури в 1940-1950 рр. до впровадження індустріальних методів в будівельне виробництво, збірних залізобетонних конструкцій, застосування стандартних деталей від цегли до будівельного каркасу із легким заповненням стін, передбачив вагомість і, за його висновком, “неминучість” застосування в київському будівництві високоякісної обличкувальної цегли, профільованої керамічної глазурованої плитки, кольорової майоліки – орнаментальні вставки, тектонічні елементи, панно, рел’єфи, – саме це (цеглу і колорову кераміку) вважав О.М. Даміловський засобами виявлення національного українського характеру в оформленні будов, і одночасно висновками з досвіду дореволюційного Київського і сучасного всесвітнього будівництва (при цьому сміливо, як на той час, посилаючись і на Полтавське земство, на капіталістичні закордонні взірці – зауважимо, що саме в кінці 1930-х провідні західні митці Міс ван дер Рое, Алвар Аалто звертаються до застосування цегли в інтер’єрі, про можливість чого пише О.М. Даміловський.

Основні роботи: “Альбом проектів будівель у колгоспах” (1929, у співавторстві з Д.М. Дяченко), “Архітектура і будівельні матеріали” (1936), “Про матеріали і конструкції житлових будинків” (1938).

На сьогодні спадок архітектора використовується в інституті на проектуванні (при побудові перспектив за допомогою іменної лінійки), при вивченні традицій проектування сільської архітектури. Чи не єдине ґрунтовне дослідження творчості О.М. Даміловського належить вихованцю і провідному професор КНУБА В.В. Чепелику, рукописи якого становлять виключний інтерес для фахівців.

Опубліковані матеріали про нього: Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В. Кудрицького).– К., 1992.– С.200; Чепелик В.В. Народний стиль в архітектурній творчості М.О. Даміловського, М. Даміловський. Інженер-архітектор, винахідник, педагог, людина” (рукописи); Хохол Ю.Ф. Сельское жилище Украинской ССР, К., 1973; Нариси історії архітектури Української РСР, К., 1962, С.76.

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Анатолій Володимирович (6(19).V.1910, с.Буковка, теп. с.Буки, Житомир. обл. – 19.IV.1988, Київ) – викладач кафедри архітектурного проектування (до 1945 р.), професор, видатний практик архітектурного процесу столиці України в повоєнний час, знавець народної архітектури, один з ініціаторів впровадження “барокового стилю” в забудові Хрещатика, автор значних споруд Києва в 1950-60-х рр. Головний архітектор Києва (1950-1955), дійсний член Академії Архітектури СРСР (з 1950 р.), Академії архітектури УРСР (1950), віце-президент АБіА УРСР (1956-65), дійсний член Ак. Мист. СРСР (1979), засл. будівельник УРСР (1962), член правління Спільки Архітекторів (СА) СРСР, член президії СА УРСР, професор КХІ (1965), лауреат Державних премій СРСР (1950, 1951).

Походив із родини службовців. Приїхавши до Києва закінчує будівельний залізничний технікум та одночасно – дев’ятирічну школу (1927). У 1929 р. прийнятий на архітектурний факультет КХІ. В КІБі переведений на навчання в часі формування інституту, випускник вузу 1934 р. Творчий пошук митця

спрямований на нове трактування української народної та барокової тематики¹ в фасадному оформленні споруд відповідно до вимог еkleктичної регіональної манери соцреалізму 30-60-х рр. В повоєнний час в конкурсі на відбудову Хрещатика в 1-му турі брав участь у складі групи професора Я.А. Штейнберга; від 2-го туру – плідно працює в групі О. Власова, і в складі 1-ї майстерні Київпроекту під керівництвом О.В. Власова входить до остаточного колективу авторів забудови. Працюючи головним архітектором міста здійснив ряд проектів, серед яких готель Москва (1959-1961), станції метро “Хрещатик”, “Більшовик” (нині “Шулявська”), 1960, 1963), кінотеатр “Україна” (1964), аеропорт “Бориспіль” (1965), Московський міст (1976), Будинок Союзу художників УРСР (1978). Наведені роботи є виявом талановитого і гармонійного застосування народних тектонічних (та а-тектонічних барокових) принципів в використанні кольорових майолік, фактури матеріалів, профільованих деталей, орнаментальних мотивів.

Автор понад 30 наукових праць. За його редакцією – були опубліковані книги “Архитектура советской Украины за 40 лет” (1957), “Украина: архитектура городов и сел” (1959), “Строительная керамика” (1954).

Творчість видатного українського зодчого є предметом вивчення студентів КНУБА на лекційних курсах з Історії української архітектури. Професор університету В.В. Чепелик присвятив зодчому численні публікації, мав бесіду з митцем у 1967 р., стенограма-рукопис якої заслуговує уваги фахівців.

Опубліковані матеріали про нього: Головні та міські архітектори Києва (1799-1999 рр.): Каталог виставки до 200-річчя введення посади головного архітектора Києва // М.Б. Кальницький, М.В. Виноградова, Д.В. Малаков, А.О. Пучков, О.С. Червінський; За заг.ред. М.М.Дьоміна.– К., 1999; Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В.Кудрицького).– К., 1992.– С.217; Чепелик В.В. Майстер архітектури // Вечірній Київ.– 1980, 19 травня; Чепелик В.В. Майстер архітектури // За будівельні кадри.– 1970.– №21; Архитектурна спадщина України: Вип. II.– К., 1995.– С. 161, 260.

В 1964-1993 рр. в КІБІ плідно працював син Анатолія Володимировича – **ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ** Леонід Анатолійович (1938-1993) – доцент кафедри основ архітектури і архітектурного проектування, в.о. завідуючого кафедрою (1986-1987), дизайнер міжнародного рівня (включений до “Всесвітньої енциклопедії дизайнерів”, 1992), ініціатор створення і науковий керівник головної лабораторії естетики інтер'єрів вузів (1966-1993).

Провадив дослідження в межах Союзу, підготовка окремих розділів СНІП), автор численних споруд та інтер'єрів (понад 260 реалізованих проектних робіт, серед них інтер'єри адміністративних приміщень Кремля та Верховної ради України, наукових публікацій з питань організації інтер'єрів вузів (59 друкованих робіт), чудовий живописець-аквареліст, талановитий викладач, керівник дипломними роботами, вів архітектурне проектування на II-VI курсах, читав лекційні курси “Основи інтер'єру: меблі та обладнання”.

ДЯЧЕНКО Дмитро Михайлович (14(26). VIII.1887, с.Патлаївка, теп. Полт. обл. – 21.V.1942, підмосков'я (табори політв'язнів)) – викладач кафедри частин будівель (1930-1934, дані В.В.

¹ На матеріалі здійснених в передвоєнні роки (по закінченню навчання) разом з М.В. Холостенко замальовок і обмірів пам'яток народної архітектури та українського бароко - жител та церков Київщини і Полтавщини.

Чепелика), видатний український зодчий, ключова фігура першої хвилі руху по зверненню до історичного українського досвіду в архітектурі, ініціатор створення і перший ректор першого професійного вузу – Українського (Київського) архітектурного інституту, голова гуртків української архітектури “Громада” (легалізовані у 1909 р.) в столиці Російської імперії, член київського Товариства українських архітекторів (ТУА, з 1918 р.), дослідник, учасник численних виставок, автор багатьох споруд, що стали пам’ятками української архітектури необароко (20-30-ті рр. XX ст.), палкий пропагандист цього напрямку. До новоутвореного КІБІ був запрошений разом з групою професорів КХІ у 1930 р. Репресований.

З родини ремісника, початкову освіту отримав в таганрогській школі. Після технічного училища закінчив з дипломом 1-ї категорії Петербурзький інститут цивільних інженерів (1914). З часу студентства – дослідницька праця: здійснює експедиції (з обмірами, кресленнями, замальовками), виставки (1912, 1914), читає доповіді. Приймаючи участь в професійних диспутах і полеміці, вже на III-IV курсах включається в проектування і будівництво ряду об’єктів (реалізовані: вхідна арка Лубенської сільськогосподарської виставки, земська лікарня в Лубнах), що здобувають гучну пресу, приймає участь в конкурсах (I місце – конкурс на будову Кам’янець-Подільського археологічного музею, II місце – конкурс на міську управу в Ковелі), закінчивши навчання працює цивільним інженером Полтавського земства. Від 1918 р. організаційна, педагогічна, творча діяльність пов’язана переважно з Києвом. Працює ректором Київського архітектурного інституту, веде в 1920-30-х рр. активну проектну діяльність, видає ряд плакатів, проектує житлові і суспільні споруди для села (в співавторстві з М.О. Даміловським). В 1920-30-х рр. творчий пошук (проект Гідроелектростанції на Десні, житловий будинок для співробітників АН УРСР на Пушкінській, проекти вокзалу в Києві, Госпрому в Харкові) завершується створенням і реалізацією програмного твору необароко - Української сільськогосподарської академії в Голосієві.

Дослідником спадщини майстра професором В.В. Чепеликом виділяються кілька “стилістичних” періодів в його творчості: 1909-1917 рр. – спроба поєднати український народний стиль, українське бароко та елементи панівного на той час модерну, 1923-1930 рр. – впевнена позиція апологета необароко, (яка призводить до розгорнутої дискусії 1927-1929 рр., де опонентами виступають молоді київські зодчі П.Г. Юрченко, В.Г. Заболотний), надалі майстер мав скорегував свої позиції, проектуючи в сер. 30-х років у класичних формах (будинок торгової академії в Києві), а згодом, на 1-му з’їзді українських архітекторів (1937), він самотужки агітує за наслідування революційному пошуку братів Весніних на фоні намагань новаторів-конструктивістів зректися своїх позицій за вказівкою нововведених принципів соцреалізму. У 1942 р. трагічно гине.

Опублікував “Альбом проектів будівель у колгоспах» (в співавторстві з М.О. Даміловським, 1929), інш.

Систематичне вивчення творчого доробку Д.М. Даміловського впроваджено професором В.В. Чепеликом в курс “Історії української архітектури”.

Опубліковані матеріали про нього: Чепелик В.В. Триумф і трагедія зодчого // *Строительство и архитектура.* – 1987, – №11. – С.18-19; Чепелик В.В. Триумф и трагедия зодчего // *Строительство и архитектура.* – 1987. – № 11. – С.18–19; Чепелик В.В. Творець

київського необароко (Д. М. Дяченко) // Україна.— 1991.— № 1.— С.10–12; Чепелик В.В. Лицар українського необароко // Рада.— 1992.— 23 червня.— № 23.— С.3.

ЗАБОЛОТНИЙ Володимир Гнатович (31.VII.(13.VIII).1898, с. Карань, теп. Трубалівка у скл. м. Переяслава-Хм. Київськ. обл. — 3.VIII.1962. Київ) — доктор архітектури (*honoris causa*, 1953), професор (1940), провідний педагог архітектурних факультетів КІБІ (1930-1947, кафедра архітектурного проектування) та КХІ, видатний український архітектор, автор найвідповідальніших споруд (понад 40), головний архітектор Києва (1940-1941), перший Президент Академії Архітектури України (1945-1956), митець, що певним чином вплинув на становлення своєрідної концепції необарокової декорації повоєнного Хрещатика, організатор систематичного офіційного наукового дослідження української мистецької спадщини і перших фундаментальних видань з історії українського мистецтва та архітектури, дійсний член АБіА СРСР (1956), лауреат Держпремій СРСР (1941) та УРСР (1971).

З 1921 р. навчається в КПІ, у 1922 р. стає студентом Київського Архітектурного Інституту (згодом КХІ), який закінчує 1928 р. з правом навчання за кордоном. Ще з студентських років починає викладацьку діяльність (разом з П.Г. Юрченком) асестуючи у проф. П.Ф. Альошина, згодом під керуванням професора О.М. Вербицького займається конкурсним і практичним проектуванням, виконує креслення Київського вокзалу. Студентом мав нахил до пошуків в руслі конструктивізму (що засвідчує і дипломний проект), згодом в його творчості з'являються риси неокласицизму та закладається необароко. Пять років у філіалі Гіпромїста працював над розробкою генпланів міст та селищ (Черкаси, Кременчуг, Дніпродзержинськ, адмінцентр у Кривому Розі), проектує житлові будинки кін. 30-х рр. в центрі Києва, в повоєнний час — будинок Укоопспілки (в співавторстві з Н.Б. Чмутіною, колишньою дипломанткою, а згодом простійною співавторкою), житлові будинки на Дніпропетровщині.

Головним серед численних успішних результатів конкурсів була перемога у 1936 р. на закритому конкурсі проекту сесійної зали ЦК компартії УРСР (тепер Верховна Рада України), коли здчий, "мав вирішити "дилему" Кабінету міністрів І.О. Фоміна та Маріїнського палацу Б. Растреллі, і на противагу тодішнім тенденціям дав приклад досить демократичної будови" (З.В. Мойсеєнко). У 1945 р. майстру замовлено проект на відбудову Хрещатика на закритому турі конкурсу. Група Заболотного (в її складі П.Г. Юрченко, скульптор І.П. Кавалерідзе) представила три варіанти проекту з чудовою проробкою деталей, цікавим вирішенням об'ємів та незвичайною подачею перспектив олійною фарбою, була представлена спроба використати рельєф та застосувати історичну барокову спадщину України. Митець був запрошений до участі у II турі.

Очолюючи Академію архітектури та після її реформування, очолюючи відділ українського мистецтва В.Г. Заболотний продовжує збір матеріалу з історії української архітектури, піклується його розробкою, що здійснюється плеядою дослідників історії і теорії архітектури і мистецтва в особі Ю.С. Асєєва, І.О. Ігнаткіна, Г.Н. Логвина, М.П. Цапенко, П.Г. Юрченко, та опублікуванням: "Архітектура Української РСР"(М., т.1.— 1954, т.2. —1958), "Пам'ятки архітектури України"(К.,1954), серія альбомів "Українське народне мистецтво" (1960-1974),

“Історія українського мистецтва” (1966-1972), “Нариси історії архітектури УРСР” (т.1–1966 р. гол. ред.).

Прикметним в діяльності Української академії архітектури був епізод організації В.Г. Заболотним у 1953-1955 роках творчої групи аспірантів (в складі В. Єжова – бригадир, В. Скугарєва, В. Савченка, В. Зарецького та скульптора Першудчева) для участі в широкомасштабній програмі конкурсів на проекти монументів та пам'ятних знаків з нагоди 300-ліття з'єднання України з Росією. Протягом трьох років бригада під наглядом та керівництвом В.Г. Заболотного здійснила ряд проектів, які здобули перше місце на Всесоюзному конкурсі (монумент в Переялаві-Хмельницькому, монумент на площі Київського вокзалу в Москві).

Особливістю педагогічної діяльності майстра – викладача архітектурного проектування, керівника дипломних проектів – є намагання залучити учнів до реального проектування та будівництва (за керованими В.Г. Заболотним студентськими проектами побудовано павільйон та кінотеатр “Дніпро” в Піонерському парку).

Доробок майстра вивчається на курсах Історії архітектури, як педагога його згадують колишні учні, нинішні викладачі старшого покоління, як видавця, завдяки наполегливості якого вітчизняна архітектурна наука отримала класичний фонд тематичних видань, його вшановують студенти та дослідники.

Опубліковані матеріали про нього: Головні та міські архітектори Києва (1799-1999 рр.): Каталог виставки до 200-річчя введення посади головного архітектора Києва // М.Б. Кальницький, М.В. Виноградова, Д.В. Малаков, А.О. Пучков, О.С. Червінський. За заг.ред. М.М. Дьоміна.– К., 1999; Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В.Кудрицького).– К., 1992.– С.250; В.В.Чепелик Владимир Игнатьевич Заболотный (1898–1962) // Мастера советской архитектуры об архитектуре: Избр. отрывки из писем, статей, выступлений и трактатов / Под общ. ред. М. Г. Бархина, А. В. Иконникова, И. Л. Маца и др.: В 2-х т.– М.: Искусство, 1975.– Т.2.– С.423–434; (упорядкування, підготовка текстів та їх переклад російською мовою); Чепелик В.В. Перший президент Академії архітектури України Володимир Гнатович Заболотний // Вісник Української академії архітектури.– К.: УАА, 1996.– Вип. 3.– С.15–18; Мойсеєнко З.В. Видатний зодчий, організатор науки, педагог (до 100 річчя від дня народження) // Українська академія мистецтв: зб.наук.пр.: вип.5.– К., 1998.– С.162-167.

.....

Стор.112

КРИЧЕВСЬКИЙ Василь Григорович (19(31).12.1872, с. Ворожба, тепер Лебединського р-ну, Сумська обл. – 15.11.1952, Каракас, Венісуела) – доктор мистецтвознавства (1939), професор (1922), викладач кафедри архітектурного проектування (1930-1936), організатор секції малюнку та живопису при кафедрі (від 1934 р. секція під керуванням В.Г. Кричевського – самостійна кафедра рисунку та живопису КІБІ), педагог-засновник української професійної архітектурної та художньої освіти, ініціатор створення Українського (Київського) архітектурного інституту (згодом АОМА, КХІ 1922--1941 рр., в довоєнний час завідувач кафедрою), член ТУА (з 1918 р.), заслужений діяч мистецтв (1940), найвидатніший з митців генерації українського культурного відродження поч. ХХ ст., засновник стилістичного напрямку УАМ (Український архітектурний модерн), дослідник-етнограф, громадський діяч, педагог, митець рівновеликого таланту в галузях архітектури (автор будов, що ввійшли до класичного реєстру пам'яток українського зодчества), живопису та графіки, ужиткового мистецтва, сценографії, кінематографії, книжкової графіки.

Після харківського залізничного технічного училища (фах кресляра), працював у архітектора С.І. Загоскіна (близько 200 проектів), А.Н. Шпігеля, головним архітектурним помічником академіка Ол.М. Бекетова. Роботи, подані на вступний іспит до Петербурзької академії мистецтв Наукова рада визнала за твори майстра, який має підготовку рівну академічному курсу. У 1902 р. приймає участь у виставці на XII археологічному з'їзді у Харкові, невдовзі здобуває перемогу в конкурсі на будинок Полтавського губернського земства, створивши перший і найвидатніший приклад українського архітектурного стилю. На той час майстра запрошують подати прохання до петербурзької Академії мистецтв на присудження звання академіка архітектури. З 1907 р. працює в Києві створюючи низку стилістично вдалих будов, приймає участь у виставці українського мистецтва (1911-1912), співпрацює з театром М.К. Садовського, оформлює ряд книг, керує майстернею килимарства, здобуваючи нагороди в Петербурзі. В теоретичній полеміці стосовно суті українського стилю опонує апологетам необароко, наполягаючи на приматі народних демократичних начал. У 1922 р. звертається до викладання, визнаний метр архітектурних факультетів, лектор з живопису та малюнку, вчитель, який не лише викладав, але і демонстрував, практично допомагав учням позбутися вад в роботі, що, як на той час, було не розповсюджено. Від накопичення матеріалу до відбору найліпшого, детального аналізу і відбору пластичної формули лаконічного узагальнення та творення (так визначає В.В. Чепелик творчий шлях митця). В період активізації течії конструктивізму в архітектурі робив спроби поєднання його з народною традицією, впливу чого зазнали його тодішні студенти. Мав досвід роботи в неоампірних пошуках радянської архітектури, прищеплюючи і там елементи народного мистецтва.

Основні роботи: Полтавське земство (1903-1908), Народний будинок у м. Лохвиці на Полтавщині, будинок Грушевських та школа ім. С.Г. Грушевського у Києві, ряд міських та приміських житлових будов, проект відновлення будинку Т.Г.Шевченка у Києві, конкурсний проект павільйону УРСР на виставці в Москві (1923), проект і макет сільського клубу-читальні на всесвітній виставці в Парижі (1925), інтер'єри будинку історичної секції ВУАН, перша черга "РОЛІТу" - будинок письменників у Києві (1928, в формах експресивного конструктивізму), меморіальний музей Т.Г.Шевченка в Каневі (1932-1939, в неокласичних формах з орнаментальними фрагментами українського стилю). Автор численних живописних робіт (серед них "На Дніпрі", 1900, "Ярмарок", 1913, "Пейзаж", 1934), декорацій до спектаклів "Ревізор", "Наталка Полтавка", "Сільська честь", "Богдан Хмельницький" (1908), кінокартин "Тарас Шевченко" (1925), "Тарас Трясило" (1926), "Звенигора" (1927), "Земля" (1930) – три останні – реж. О.Довженко, "Назар Стодоля", "Сорочинський ярмарок" (1936), численних творів декоративного мистецтва, книжкової графіки (зокрема обкладенка книги Ю.Яновського "Майстер корабля", 1928).

Теоретичні праці: “До розуміння українського стилю” (1914), “Архітектура доби” (1928), “Еволюція народного житла: курс лекцій” (1923) та інші.

Спадок митця, довгі роки досліджуваний та пропагований професором В.В. Чепеликом, вивчається в курсах Історії української архітектури та Регіональної архітектури.

Опубліковані матеріали про нього: УРЕС.— К., 199 .— Т.1.— С.657; Радіонов Г.В. До характеристики творчого шляху // Образотворче мистецтво.— 1940.— №7; Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В.Кудрицького).— К., 1992.— С. 334; Чепелик В.В. Майстер корабля архітектурного відродження // Архітектура України.— 1991.— № 5.— С.33–39; Павловський В.Г. Василь Кричевський. Життя і творчість. Нью-Йорк, 1972; Томашевський В. Багатогранний самородок // Українська академія мистецтв.— Вип.II.— С.87–92; Ясієвич В.Є. Василь Кричевський – співець українського народного стилю // Українське мистецтвознавство.— К., 1995.— Вип. 1.

ЛОШАКОВ Ігор Йосипович (9.V.1934, Київ – 24.IX.1999, Київ) – кандидат архітектури (1971), професор (1994), провідний викладач кафедри основ архітектури 1974-1999 рр., видатний архітектор плеяди кін.50-х – 90-х рр., науковець, автор понад 200 реалізованих об'єктів з яскравим індивідуальним рішенням, талановитий аквареліст. Голова правління Київського осередку СА, член Вченої ради арх. факультету.

У 1958 р. закінчив архітектурний факультет КХІ (майстерня В.Г. Заболотного). Педагогічній діяльності передували 15 років творчої практики в проектних та науково-дослідних організаціях. Реалізовано суспільні споруди (в 1959-1964 рр. в інституті Укргіпроторг: НДІ торгівлі у Києві, ресторан “Високий замок” у Львові, “Латориця” в Мукачеві), великі торгові комплекси (в тресті Укрторгмонтаж: 24 проекти торгових павільйонів і літніх ресторанів, в 1959-1964 рр. в Укргіпроторзі: Універмаг “Україна” (співавтор) у Києві, Будинок торгівлі в Ялті, у 1964-1974 в КиївЗНДІЕП: 10 варіантів форпроекту Будинку торгівлі на Львівській площі, співавтор кінцевого, реалізованого, варіанту Будинку Одягу 1969-1980 рр.), приватне житло (котеджі 1960-1990-х рр., реалізовані: с. Підгірці, м. Конча-Заспа Обухівського р-ну, м. Ржищев Кагарлицького р-ну та інш.), промислові (перш. пол. 1960-х Укргіпроторг фабрика-ательє індошви́ву на Куренівці, Гранільно-ювілірна ф-ка), видовищні будови (у 1974-1978 рр. – ст. н. співробітник проектно-конструкторського бюро КІБІ, проект літньої естради та кафе в парку Островського), православні храми (в сучасних архітектурних формах (в співавторстві з С.Б. Зиміною, Т.В. Буличовою), низку інтер'єрів відповідальних споруд (обладнання Київського ЦУМУ, універмагів у Запоріжжі, Чернігові, Симферополі, Херсоні, інтер'єр і обладнання понад 20 аптек в Києві й області, зокрема аптеки на Театральній площі в Києві, 1970-1975 рр., інтер'єр буфетів Верховної Ради, 1974 р., інтер'єри готелю Москва – в співавторстві з Л.А. Добровольським, 1978 р.).

Для творчості характерно – лідерство та оригінальність. Відповідно до розмаїтості творчих інтересів вів проектування на 1-6-х курсах, мав клас-майстерню в рамках програми архітектурного проектування на 4 курсі (участь у численних конкурсах студентських проектів, - неодноразові премії, почесні

дипломи). Застосовував оригінальну авторську методику викладання та алгометризації творчого пошуку (від розробки завдання, вивчення літератури, створення форескізу, до робочих креслень, авторського методу побудови перспективи і секретів професійної подачі в різній техніці), мав теми наукових досліджень від фундаментальних питань архітектурної формології з урахуванням процесів психології сприйняття архітектурних об'єктів до конкретних завдань методики проєктування, типології, розробки елементів будов і обладнання. Вів безперервний експеримент в напрямі неоекспресивістського формоутворення, позбавленого "диктату прямого кута", конструкцій, матеріалів, нетрадиційного вирішення традиційних функціональних завдань, новітніх технологій і методів будівництва.

Підготував 6 кандидатів, мав численні дипломні керівництва.

Автор 70 наукових трудів, монографії "Інтер'єр підприємств торгівлі" (1971), учбового посібника "Теория архитектуры и градостроительства (психология восприятия архитектурных объектов)" (1991). Посібників та вказівок до практичних занять з теорії архітектури і містобудівництва для 1-2 курсів: "Архітектурна кліматологія", "Психологія сприйняття замкненого простору і кольорознавство", "Психологія сприйняття архітектурних об'єктів".

Зараз продовжується викладання архітектурного проєктування за методикою І.Й. Лошакова, читаються його авторські спецкурси.

Опубліковані матеріали про нього: Гассанова Н.С., Зиміна С.Б., Сьомка С.В., Івашко Ю.В. Пам'ятаємо // А + Б. – 1999. - Листопад. – № 14-15.

МОРГІЛЕВСЬКИЙ Іполит Влададиславович (12.IX.1889, с.Радовка, теп. Оренб. Обл. – 7.XII.1942, Київ) – професор (1923), викладач історії архітектури, образотворчого мистецтва, техніки будівельних матеріалів, видатний науковець в галузі історії архітектури, чл.-кор. Академії архітектури СРСР (з 1938 р.), завідувач секцією архітектури Всеукраїнського комітету охорони пам'яток старовини і мистецтва (ВУКОПИС, 1920), з 1926 р. – керівник новоствореного музею у Всеукраїнському музейному містечку (К-Печерська Лавра), один з ініціаторів створення у 1918 р. Українського (Київського) архітектурного інституту (згодом КХІ), у 1926-1927 рр. – декан архіт.ф-ту КХІ, член ТУА (з 1918 р.).

Після реального училища в Тифлісі, закінчив КПІ (1918), був асистентом проф. Б.О. Лисина (галузь будматеріалів, фахові знання яких стали у пригоді вченому при численних дослідженнях пам'яток архітектури), початково - під керівництвом М.Ф. Біляшівського, знавеця стародавньої історії України. За поданнями відомого мистецтвознавця-візантолога Ф.І. Шміта дослідник залучається до викладання в Київському археологічному інституті (1918-1924), а ВУАН доручає І.В. Моргілевському архітектурні обміри Софії. Кінець 1920-1930-х рр. – період інтенсивної емпірики, "експедицій слідами Візантії": зафіксовано всі пам'ятники часів Київської Русі які збереглися на той час в Україні, численні пам'ятники Вірменії, Грузії, Середньої Азії, Країн Балтики, Криму (І.В. Моргілевський розробив доскональну методику обмірів – "метод засічок").

Досліджував Софію Київську, дав варіанти її первісного вигляду, ретельно зафіксував такі пам'ятники, які підпадали під загрозу знесення, були втрачені і тепер відновлюються завдяки зібраним матеріалам дослідника (Успенський собор Лаври, Михайлівський золотоверхий собор). Визначив, що візантійські пам'ятники істотно різняться від давньоруських на рівні будівельної техніки, архітектурної форми, довів, що архітектура Київської Русі розвивалась за історичними стадіями Сходу і Заходу, перший визначив характер нового етапу давньоруського зодчества 20-80-х рр. XII ст., довівши риси романіки в Успенській Церкві Єлецького монастиря в Чернігові (акцентуючи на "співавторстві" творення романського стилю власне всім християнським культурним ареалом – Європою, Руссю, Кавказом).

Блискучий викладач, ерудит, який оперуючи знанням багатьох мов, в ході лекцій вдавався до екскурсів філолого-літературних, наводячи контекстуальні містки і паралелі в історії світової культури. Відповідальний громадянин і науковець, мав мужність боротися проти варварських руйнацій Золотоверхого собору.

Лекції дослідника слухали В.Г. Заболотний, Я.А. Штейнберг, А.В. Добровольський, П.Г. Юрченко, його учнем був Ю.С. Асеев.

Опубліковані матеріали про нього: Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В.Кудрицького).– К., 1992.– С.409; Гіляров С.О. Выдающийся ученый // Нове українське слово.– 1942.– 7 лютого; Асеев Ю.С. Собори наших душ: справа професора Моргілевського. // Пам'ятки України. – 1990.– №1.– С.42-43.

ОНАЩЕНКО Василь Моїсейович (1901, Харків – 1971, Київ) – доцент кафедри Архітектурного проектування, помітна, оригінальна фігура плеяди викладачів КІБІ 50-60-х років, керівник архітектурного факультету КХІ та факультету громадського будівництва ІГІ, архітектор, що мав великий практичний досвід проектування громадських і промислових споруд.

Походив з селянської родини, закінчив рабфак у Дніпропетровську. В кінці двадцятих років вступив до КХІ, але в часі формування КІБІ переведений до новоствореного інституту, який закінчив у 1931 р. Відтоді працює викладачем в КХІ (як асистент, доцент від 1935 р.), у 1938–41 рр. на посаді декана архітектурного факультету. Паралельно в проектних організаціях розробляє проекти пам'ятнику Жертвам революції, будинку Наркомфілу, будинку Наркомсовхозів. В час німецької окупації залишався в Києві, в 1944-46 перебував в лавах радянської армії. Потому відновив педагогічну діяльність в КХІ; від 1947 працює в Інституті громадських інженерів (декан факультету громадського будівництва), а по злиттю даного вузу з КІБІ викладає на кафедрі Архітектурного проектування (до виходу на пенсію у 1970 році). В КІБІ В.М. Онащенко керував курсовим (III-V курси) та дипломним проектуванням, вів спецкурс з типології проектування укладав та рецензував програми і методичні вказівки з архітектурного проектування, займався науково-дослідницькою роботою на теми "Проектування торгових підприємств в першому поверсі житлових будинків", "Проектування торгових підприємств в житлових районах". Серед творчих робіт

варто відмітити проект планування з розміщенням скульптури Леніна на території Заводу штучних волокон, ескізи по оформленню будови КІБІ та гуртожитку, інш. Манера консультацій педагога позначена експресивністю та образністю, від чого покоління випускників та співробітників Василя Мойсейовича згадують його як яскравого неординарного викладача і професіонала, а його влучні зауваження досі цитуються на консультаціях з архітектурного проектування на всіх курсах.

РИКОВ Валеріан Микитович (1874, Тифліс – 25.3.1942, Київ) – професор, перший завідувач (1930-1931), викладач (1930-1941) кафедри архітектурного проектування КІБІ, один з ініціаторів створення Українського (Київського) Архітектурного Інституту, у КХІ завідувач кафедрою, декан та в.о. ректора, відомий київський практик архітектури перш. пол. XX ст., керівник архітектурної секції підвідділу благоустрою при Київській міськраді – в.о. Головного архітектора міста (1922), керівник ряду архітектурно-художніх майстерень (Міськради, Головкивпроект, Промбудпроект, Цивільбудпроект), делегат Першого з'їзду архітекторів (1937).

Закінчив тамбовське реальне училище, у 1902 р. – архітектурний відділ Петербурзької академії мистецтв (з відзнакою, клас професора Л.М. Бенуа). Працював в Петербурзі, Одесі, з 1900 р. – у Києві (помічником на спорудженні КПП, архітектором Управління південно-західної залізниці, консультантом з будівництва і ремонту кінотеатрів, керівником майстерень).

Основні роботи: житлові доходні будинки в 6-7 поверхів в центрі Києва (1904-1911), кінотеатр на Хрещатику (1912), 1-й Держкінотеатр, кінофабрика (Кіностудія ім. О.Довженка, 1927-1930), старий київський іподром (1916), будинок київської Маріїнської общини сестер мелосердя Червоного хреста (1913).

Особливістю педдіяльності було вміння детально, нічого не нав'язуючи взамін, визначити функціональні, планувальні, інженерно-технічні, образно-художні вади в ескізних проектах. Серед учнів майстра – Я.А. Штейнберг, В.М. Онащенко, С.А. Грабовський.

Опубліковані матеріали про нього: Головні та міські архітектори Києва (1799-1999 рр.): Каталог виставки до 200-річчя введення посади головного архітектора Києва // М.Б. Кальницький, М.В. Виноградова, Д.В. Малаков, А.О. Пучков, О.С. Червінський; За заг.ред. М.М. Дьоміна. – К., 1999; Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В.Кудрицького). – К., 1992. – С.494; // Українська академія мистецтв: зб.наук.пр. – К., 1998. – вип.5.

СЄВЄРОВ Микола Павлович (18.II.(2.III.)1887, Тбілісі – 21.II.1957, Київ) – професор (1948), завідувач кафедри архітектурного проектування (1950-1951), викладач КХІ, дійсний член Академії архітектури Грузії, Академії архітектури України (1947, у 1952-1954 – віце призедент), Всесоюзної Академії архітектури.

Закінчив Петербурзький інститут цивільних інженерів (1915). Творча діяльність в радянський довоєнний період пов'язана з Грузією (батьківщина архітектора), де митець досліджує ряд грузинських дарбазів та активно займається проектною практикою, працює головним архітектором м. Тбілісі. В повоєнний час працює в Києві, виступає консультантом у будівничому процесі, приймає участь у забудові і реконструкції міста, викладає на архітектурних

факультетах. Педагогічно-організаційна робота в КІБІ пов'язана з викладанням архітектурного проектування, лекційними курсами, керівництвом кафедрою.

Основні споруди: будинки ЦК Компартії Грузії (1929-1930), Державного музею Грузії (1929), будинок управління Південної залізниці у Харкові (1911-1912, у співавторстві).

Теоретичні праці: «Великий російський архітектор В.І.Баженов» (1949), «Життя і творчість академіка О.В.Щусева» (1949), «Дарбаз в Эртацминде» (1926), «Дарбаз в Дигоми» (1927).

В методичному фонді кафедри основ архітектури зберігається ряд академічних робіт за тематикою давньої Грузинської архітектури, здійснені в період 1980-х рр. з використанням доробку М.П. Сєвєрова, які мають прислужитися майбутнім дослідникам.

Опубліковані матеріали про нього: Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В.Кудрицького). – К., 1992. – С.525.

СИДОРЕНКО Олександр Олексійович (1.VI.1907, Харків – 4.IV.1980, Київ) – провідний доцент (1953) повоєнної кафедри архітектурного проектування КІБІ, декан архітектурного факультету (1950-1951), декан факультету міського будівництва (1948–51, 1953–55), вдатливий містобудівник, талановитий художник, заслужений архітектор УРСР (1975 р.), член експертної Ради з монументальної скульптури при Міністерстві культури УРСР (з 1966 р.), Голова конкурсної роботи комісії Київського відділу Спілки архітекторів з забудов вулиць Києва, монументальному будівництву у Києві та республіці, член вченої Ради архітектурного факультету, делегат чотирьох з'їздів радянських архітекторів, Московського та Паризького Всесвітніх конгресів архітекторів.

Закінчив Харківський художній інститут (1930). Працював в довоєнний час в Харкові (інститут Діпромист та Всеукраїнське управління санаторіїв та баз відпочинку (генплани Керчі, Чернігова, Сум, Бердичева, проекти авіашколи, численних клубів, зокрема типового клубу для України з залом на 500 місць, баз відпочинку)). По війні – керівник архітектурно-планувальної майстерні в Діпромист у Києві, в складі творчої групи архітекторів інституту приймає участь у відкритій частині конкурсу 1945 р. на відбудову Хрещатика отримуючи III премію (один з варіантів – із асиметричним профілем вулиці та пішохідним бульваром був використаний в подальших розробках), виконує ряд опорних та генеральних планів міст Луцьк, Ровно, Донецьк, Вінниця, проекти забудови центрів міст Херсон, Ужгород). Протягом 1950-1970 рр. проектує (у співавторстві) ряд пам'ятників та меморіальних груп (Молодогвардійцям в Красnodоні, Чапаєву, Щорсу, Шевченку, Кірову, Сковороді, Леніну).

Паралельно проектній практиці веде викладацьку роботу: на кафедрі містобудівництва Харківського інституту інженерів комунального господарства (з 1934 р. – в.о. доцента, протягом 1941-1944 – декан архітектурного факультету), викладає архітектурне проектування в КІБІ (1947-1980), в рамках інституту проектує (у співавторстві з Г.І. Корнільєвою) пансіонат на 300 глядачів у Кончі-Заспі (1968). Автор 309 творчих і наукових праць.

Рукописи: "Градостроительная эстетика" (1960), "Архитектурно-планировочная структура площадей" (1952), "Краткий обзор роли памятников и монументов классового общества", "Архитектурно-планировочный анализ многоэтажных жилых кварталов" (1953), "Вопросы расселения населения в историческом плане" (1955), "Выбор территории для населенных мест" (1958), "Городской шум как отрицательный фактор в градостроительстве" (1971), "Градостроительной композиции – ритм эпохи" (1974).

Опубліковані матеріали про нього: Чепелик В.В. Архітектор-художник // За будівельні кадри, 1967.– №23.– С.1-2.

Стор.120

ХОРХОТ Олександр Якович (26.III.1907, Київ – 21.XII.1993, Київ) – д. арх. (1967), професор кафедри архітектурного проектування (1963-1993), кафедри основ архітектури, декан архітектурного факультету та завідувач кафедри архітектури, архітектурних конструкцій (1943-48), член Вченої Ради КІБІ, член спеціалізованої докторської Ради ЛІБІ, член науково-дослідницької Ради Держбуду України, Голова міської комісії і член Державної експертної ради Держплану УРСР, почесний член Української академії архітектури (1993), заслужений архітектор України (1970), відомий практик радянського архітектурного процесу 1930-90-х рр., вніс значний вклад в житлове, громадське, промислове та міське будівництво, приймав участь у проектуванні багатьох об'єктів союзного значення. Видатний вчений, спеціаліст в галузі промислової архітектури і містобудування.

Закінчив КІБІ 1931 р. (учень В.М. Рикова, О.М. Вербицького, П.Ф. Альошина). Працював в проектних інститутах Москви, Києва, Сталінграду (у 1931-1936 рр. – "Гіпрохімія", "Держпроектбуд", із 1937 – "Промбудпроект", де у 1941-1945 рр. – головний архітектор київського відділення інституту, також в роки війни – керівник будівельного відділу по розташуванню евакуйованих підприємств в Західній Сибірі. У 1945-1963 рр. в Академії архітектури України керівник сектору суспільних і промислових будов (1945-1947), директор інституту містобудівництва (1947-1951), згодом керівник сектору промислових підприємств інституту. Працював замісником директора по науковій роботі інституту експериментального проектування. На викладацькій роботі з 1935 (доцент), вів заняття з архітектурного проектування, дипломні проекти, читав лекційні курси "Основи архітектури", «Введення в спеціальність». Підготував близько 20 кандидатів архітектури.

Основні споруди (всі реалізовані): клуб МВС у Києві (1930-1932), театр-цирк у Волгограді (1933), центральна електростанція в Якутії, київський текстильний комбінат, Горківський і Московський верстатобудівні заводи (1934-1938), генплани окремих районів Запоріжжя, Одеси, Львова, Черкас, Тернополя (1952-1962), авіазаводу у Москві (у співавторстві), тракторний завод у Волгограді (1932-1935, у співавторстві).

Автор понад 100 наукових праць, кількох монографій: "Архитектура и благоустройство промышленных предприятий" (1953), "Озеленение населенных мест" (1952), "Вопросы районного планирования" (1960, в співавторстві), "Планировочная организация городских промышленных территорий" (1966).

В інституті колеги і учні з вдячністю згадують О.Я.Хорхота, його ювілеї відзначаються на кафедрі архітектурного проектування, твори програмно вивчаються, до публікацій часто звертаються фахівці університету.

Опубліковані матеріали про нього: Гусев М.О. А.Я.Хорхот. К 70-летию со дня рождения // Архитектура СССР.— №3.— С.51-52; Гассанова Н.С. Архітектор, учений, педагог // Архитектура України.— 1992.— №2.— С.37; Хорхоти // Митці України: енциклопедичний довідник (за ред А.В.Кудрицького).— К., 1992; Пучков А.О. Пам'яті професора О.Я.Хорхота // А + Б.— 1994.— №1-2.— С.4.

ЧЕПЕЛИК Віктор Васильович (14.III.1927, Київ — 14.V.1999, Київ) — канд. архіт. (1964), професор (1987), протягом 40 років основний лектор з архітектурних історико-теоретичних дисциплін (у першому семестрі 1999р. — викладач 5 лекційних курсів), провідний педагог академічної програми освіти кафедри основ архітектури, завідувач кафедри рисунку та живопису (1974-1979), заступник декана (від 1964 р.), член Вченої Ради з захисту кандидатських та докторських дисертацій, Голова методичної комісії архітектурного факультету (1966-1983, укладач 9 учбових планів, за якими здійснювалось викладання в КІБІ), талановитий та сумлінний Вчитель, трудар на ниві архітектурної освіти та історичної науки, один з найвидатніших вчених факультету, авторитет якого засвідчують звання почесного доктора НДІТІАМ (1996) та дійсного члена Української академії архітектури (1993).

У 1948 р. закінчив архітектурне відділення технікуму цивільного будівництва (дипломна робота здобула 1 премію Всесоюзного огляду), 1948-1954 рр. навчався в КІБІ (учень М.П.Сєверова, В.Г. Леонтовича, І.А. Кириєнка, Й.Ю. Каракіса, В.М. Онащенко, О.О. Сидоренка, Ю.С. Асєєва, В.О. С'єдіна). В аспірантурі під керівництвом Я.А. Штейнберга ретельно підготував дисертацію з типології проектування житла. В часі навчання виконав низку дослідницьких робіт, був організатором та редактором студентського збірника "Архитектурный журнал" (вип.1, 1953, вип.2,1955). На першому році аспірантури пройшов курс підготовки з малюнку при Академії архітектури УРСР. За проектами В.В. Чепелика збудовано низку споруд у Києві і на Київщині (деякі роботи під керівництвом Я.А.Штейнберга). Від 1954 р. працює асистентом, проводячи лекції і практичні заняття з дисциплін "Архітектурне проектування", "Введення в спеціальність" (в 1960-х рр.), "Теорія архітектурної композиції" (у 1964-1999 рр.), "Сучасна вітчизняна (радянська) архітектура" (з піонерським опрацюванням матеріалу в "безпідручникову добу" в 1958-1987), "Історія архітектури середньовіччя та Нового часу" (з 1987 р.), , "Історія української архітектури" (курс введений з ініціативи В.В.Чепелика у 1988 р.), "Сучасна світова архітектура" (від 1987 р.), у 1998 р. з ініціативи професора В.В. Чепелика на потоці введено учбовий практикум "Регіональна архітектура".

Під керівництвом викладача в 1960-1990-х рр. діяли студентські дослідницькі гуртки, проводились диспути, доповіді та позапрограмні лекції щодо доробку таких митців, як метр конструктивізму Костянтин Мельников, чи палкий прихильник українського необароко Дмитро Дяченко, творчість яких перебувала на той час у вакуумі цілковитого замовчування. Численні натурні та архівні дослідження зафіксовані в наукових працях з питань: основні композиційні закономірності архітектурного формогенезу, зокрема секрети пропорційності,

метафоричної та морфологічної суті архітектурної форми (на всіх рівнях: від абрису, силуету споруди та просторового оточення-виповнення об'єму до деталей архітектурного декору), функціональні та конструктивні засади планування, основи містобудівної композиції, питання становлення стилів в історії архітектури, дослідження окремих міст, окремих пам'яток, персонального доробку окремих майстрів, історії української архітектури і зокрема становлення самобутнього українського стилю кін. XIX – поч. XX ст. – тема, чи не єдиним дослідником, який протягом 50-90-х рр. теоретично обґрунтував і “зібрав” розмаїття явищ в єдність стильових напрямків (українського архітектурного модерну та українського необароко) був вчений.

Підготував 6 кандидатів архітектури. Автор низки живописних робіт, близько 40 навчально-методичних матеріалів, понад 150 опублікованих та численних підготовлених до друку праць.

Основні роботи: “Пропорційність в народному зодчестві” (1963), “Архітектура житлових будинків для одиноких та малосімейних” (1964), “Архітектор Дмитро Дяченко” (1968), “Творчість архітекторів Весніних” (1966), “Майстер архітектури А.В. Добровольський” (1970), “О рационалистических тенденциях в архитектуре нач. XX в.” (1976), монографічних нарисів: “Харківський, Полтавський, Київський, Львівський і Петербурзький центри Українського архітектурного модерну” (1991), “Українська архітектура” (1991), “Український стиль в архітектурі шкіл” (1989), “Архітектура і мова” (1991), “Зодчі середньовіччя і нового часу” (1991), рукописи монографій “Український архітектурний модерн”, “Українське необароко”, “Український стиль в архітектурі житлових будинків XX ст.”.

В університеті нині йде опрацювання кафедральної частини архіву вченого, ведеться посильне сприяння виданню монографій (підготовлених до друку З.В. Мойсеєнко-Чепелик), за складеними програмами читаються лекційні курси.

Опубліковані матеріали про нього: В.І. Соченко. Архітектор, педагог, вчений // За будівельні кадри. – 1987. - №12 (904). – С. 2; А.О.Пучков Професор архітектури. До 60-річного ювілею В.В.Чепелика // За будівельні кадри.– 1992.– №6-7.– С.1; В.В.Чепелик. Бібліографічний покажчик... До 70 річчя з дня народження (упорядник А.О.Пучков).– К., 1997; Чепелик В.В.// Мистецтво України: біографічний довідник.– К., 1997.– С. 629; Білокінь С., Гуменюк Ф. та ін. Віктору Чепелику – 70 // Образотворче мистецтво.– 1997.– №3-4.– С.56; Н.С. Гассанова Будівничий ауре мистецтва (Віктору Чепелику – 70) // Культура і життя. – 1997. - №17; Сьомка С.В. Ми зобов'язані прийняти його щедрий спадок // А+Б.– 1999.– №10-11; З.В. Мойсеєнко-Чепелик Професор В.В.Чепелик. Про український архітектурний стиль // Особняк.– 1999.– №3.– С. 20-23.

....

Стор. 123.

ШТЕЙНБЕРГ Яків Аронович (13.(25).IV.1896, Київ – 11.II.1982, Київ) – професор (1934), провідний викладач (1934-1938; 1948-1978), завідувач (1948-50, 1952-56) кафедри архітектурного проектування (з 1981 р. викладач кафедри Основ архітектури), Голова українського філіалу ОСА (1928), член Правління Союзу Радянських Архітекторів України (1937), член Правління Союзу Радянських Архітекторів СРСР (1938), Член-кореспондент Академії архітектури УРСР, керівник низки наукових відділів Академії, фахівець, відомий практик в галузі громадської, промислової,

житлової архітектури, один з найвидатніших на Україні вчених-дослідників типології проектування житла, вчений-педагог, вихователь покоління здатних (вчених, педагогів і практиків), творець довоєнної Харківської школи конструктивізму та повоєнної київської «школи» науковців-типологів.

Освіту здобував паралельно в КХІ та в КПІ (пройшов повний курс навчання). Закінчив КХІ 1925 р. (учень В.М. Рикова, П.Ф. Альошина, О.М. Вербицького), ставши 1-м випускником архітектурного факультету і фактично 1-м з радянських дипломованих спеціалістів України. Дипломний проект на тему будинку Держпрому в столичному Харкові брав участь у конкурсному змаганні (наряду з проектами відомих архітекторів країни, проектами власних вчителів) отримавши шосту премію.

По закінченні інституту працює на будівництві Держпрому (1925-27). З 1927 р. активно включається в проектну роботу, будує тютюнову фабрику в Харкові (1 премія в конкурсі), розробляє вдалі проекти Київського вокзалу (3 премія), будинку уряду (VI премія). Товариство сучасних архітекторів України 1928 р. обирає митця своїм Головою. У 1925-1927 рр. митець є керівником ряду архітектурно-проектних майстерень Харкова (установ Індустрій, Гражданпроект, проектує там Будинок Промисловості); з 1934 р. переїжджає до Києва, стає керівником майстерень в Гражданпроектбуді, Наркомздраві УРСР, співпрацює з Гіпроградом. В часі війни - начальник проектного бюро заводу у м.Фрунзе. У 1944-1946 рр. Я.А.Штейнберг є керівником відділу житлових і громадських будівель Управління у справах архітектури при Раді міністрів України, протягом 1946-1953 рр. – керівник сектору Академії архітектури України (згодом Академія Будівництва і Архітектури), з 1945 р. – голова відділу аспірантури при Академії, у 1960-1963 рр. керівник сектору і замісник директора ЗНІЕП, в НДІАБ - замісник директора по науковій роботі.

Педагогічна діяльність починається для архітекта від часу навчання: з 1923 р. викладає в КХІ, у 1927-1929 рр. – в Харківському художньому технікумі, протягом 1929-1934 рр. – у Харківському художньому інституті, в.о. доцента Харківського Будівельного інституту, з 1937 р. викладає в КІБІ та КХІ, 1938-1944 рр. – професор і керівник кафедри Харківського Інституту Інженерів комунального будівництва, 1946-1948 рр. керівник кафедри архітектурного проектування Київського інституту цивільних інженерів. В КІБІ вів заняття з проектування, керував дипломними проектами, підготував численних аспірантів та докторантів (в 1966 р. – 25), серед них - В.І. Єжов, В.В. Чепелик, Л.Г. Бачинська.

Опублікував близько 70 наукових робіт, що охоплюють тематику від малоповерхового індивідуального житла до висотних корпусів з квартирами особливого призначення. Основні праці: “Про деякі приклади архітектури: ірраціональні пропорційні співвідношення” (1946), “Архитектура жилых зданий. Типовые жилые дома и секции” (1954), “Центрическая композиция многоквартирных жилых секций” (1975), “Жилые дома повышенной этажности с двусторонней ориентацией квартир” (1969).

Автор низки споруд, що стали визнаними пам'ятками архітектури радянського конструктивізму. Основні роботи: санаторій “Україна” в Гаграх (1932),

літній кінотеатр та закритий басейн (1956, там само), гірничий інститут у Донецьку, клуб будівельників та житлових будинків “Індбуд” у Харкові (всі 1928 р.), вугільний інститут у Донецьку (1930), 2-а поліклініка (1954), типові проекти 5-поверхових житлових будинків (у Києві, 1966, 1970-1974).

Опубліковані матеріали про нього: Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В.Кудрицького).— К., 1992.— С.659; Перший архітектор республіки [Про Я. А. Штейнберга] // За будівельні кадри.— 1966.— 13 квітня.— № 14 (151).— С.2.

ЮРЧЕНКО Петро Григорович (22.VIII.1900, с.Медвин, теп.Чернобильського р-ну Київ. обл. - 23.VI.1972, Київ) — кандидат архітектури (1941), доктор архітектури (1946), доцент (1930), завідувач кафедри архітектурного проектування КІБІ (1933-1949), декан архітектурного факультету КІБІ (1930-1932), член Президії та керівник кабінету теорії і історії архітектури Академії Архітектури України, член Ради інституту Мистецтва Академії Наук України та Інституту історії і теорії архітектури (в останньому — в.о. директора), видатний вчений, один з перших дослідників української народної дерев'яної архітектури, автор фундаментальних праць з цього питання.

Закінчив КХІ 1928 р. В часі навчання прихильник стилю конструктивизм, як член входить до Організації Радянських Архітекторів ОСА. Згодом працює (разом з В.Г. Заболотним) асистентом у проф. П.Ф.Альошина, стає провідним викладачем архітектурного факультету КХІ (1928-1941). Від часу заснування КІБІ — переведений в новостворений вуз у складі групи викладачів (О.М. Вербицький, І.А. Грабовський, В.Г. Заболотний, Й.Ю. Каракіс, В.Г. Кричевський), викладає проектування, керує дипломними проектами; у 1938-1941 рр. є головним архітектором майстерні при КІБІ.

Працює як архітектор по будівництву Київського вокзалу в майстерні О.М. Вербицького. В 1929-1930 рр. — старший архітектор інституту ДІППРМІСТ у Києві, в 1933-1934 рр. — Головний архітектор Архітектурно-планувального управління м. Києва, в 1934-1936 рр. працює в 1-й архітектурній майстерні Києва. Веде активну організаційну роботу, готуючи Перший з'їзд радянських архітекторів УРСР.

Основні споруди та конкурсні проекти: будинок Уряду УРСР (в співавторстві з П.Ф. Альошиним та В.Г. Заболотним, 1927, Харків), житловий масив у Харкові, Курський вокзал у Москві (1932, у співавторстві), надбудова (колонада) ротонди на Аскольдовій могилі (1935).

Наукові твори: “Народне житло України” (1941), “Дерев'яна архітектура України” (1970), розділ в “Нарисах історії архітектури Української РСР” (т.1,1957), “Історії українського мистецтва” (т. 3, 5, 1968), “Різьблення та художній метал” в книзі “Українське народне мистецтво” (т. 3,1962).

В університеті спадок митця користується повагою фахівців, програмно вивчається в курсі Історії української архітектури.

Опубліковані матеріали про нього: Митці України: енциклопедичний довідник (за редакцією А.В.Кудрицького).— К., 1992.— С.669; // Вісник Академії архітектури УРСР.— 1947.— №4.— С.11.; Народна дерев'яна архітектура України. — К., 1949.